

Д.Д. ДЯЧУК (Київ)

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ АМБУЛАТОРНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ (НА ПРИКЛАДІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ЦЕНТРУ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ТА КЛІНІЧНОЇ МЕДИЦИНИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СПРАВАМИ)

Державна наукова установа "Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини" Державного управління справами

Підвищення якості медичної допомоги в Науково-практичному центрі профілактичної та клінічної медицини Державного управління справами пов'язане із запровадженням комплексу медико-організаційних заходів: організація наукового підрозділу, впровадження інформаційних технологій, розвиток хірургічного стаціонару короткострокового перебування, організація Навчально-тренувального центру підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях та Центру підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: *якість медичної допомоги, медико-організаційні заходи, амбулаторна допомога.*

Підвищення якості медичної допомоги в Україні – один з пріоритетних напрямків реформи системи охорони здоров'я. Визначальними характеристиками якісної медичної допомоги є доступність, своєчасність, адекватність, безперервність, послідовність, ефективність, безпека, задоволення очікувань і потреб пацієнта, стабільність процесу і результату [3]. Правові засади та медико-організаційні передумови підвищення якості надання медичної допомоги регламентовані наказами МОЗ України від 31.03.2008 №166 "Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2010 року", від 14.12.2008 №340 "Про затвердження заходів на виконання Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2010 року" [10;11]. Проте багато питань потребують розробки і узагальнень. В Науково-практичному центрі профілактичної та клінічної медицини Державного управління справами (ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС) реалізується комплексна програма з підвищення якості надання медичної допомоги, яка передбачає оптимізацію рівня медичної допомоги з точки зору ефективності, безпеки, раціонального використання ресурсів.

Мета роботи: провести узагальнення результатів запровадження комплексної програми з підвищення якості надання медичної допомоги в ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС.

Результати дослідження та їх обговорення. Удосконалення амбулаторної медичної допомоги в ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС упродовж останніх

п'яти років пов'язане з впровадженням інноваційних методик, які відповідають вимогам доказової медицини, та стаціонарозамінних технологій. Серед основних досягнень: становлення Центру малоінвазивної хірургії, денного стаціонару терапевтичного профілю, Центру підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою, створення наукового підрозділу.

Важливим інноваційним напрямком роботи ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС є впровадження сучасних інформаційних технологій в практичну діяльність. Цей напрямок об'єднує роботу всіх підрозділів і є підґрунтям впровадження стандартизованих підходів надання медичної допомоги та оцінки її якості. Виконується проект "Комплексна автоматизація та інформатизація ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС з використанням електронних та програмних засобів". Започатковано впровадження електронної медичної карти, вже функціонує медична комп'ютерна інформаційна система, яка охоплює хірургічний центр та клініко-діагностичну лабораторію. В електронному вигляді формуються протоколи операцій та автоматично створюється "Журнал запису оперативних втручань у стаціонарі" (форма №008/0), який друкується на принтері та брошурується. Комп'ютерна інформаційна система позитивно впливає на якість лікувально-діагностичного процесу: програма "Гістологія" дозволяє лікарям хірургічного профілю оперативно отримувати результати експрес-біопсії по комп'ютерній мережі.

Наукові дослідження, що проводяться у ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС, також підпорядковані проблемі підвищення якості медичної допомоги. Особлива увага приділяється методології практичного

використання наукових досліджень, які відповідають критеріям доказової медицини. Використання стандартизованих підходів, протоколів, алгоритмів допомагають лікарю ефективно діяти в конкретних клінічних ситуаціях, уникаючи неефективних і помилкових втручань [7;12;13]. Проводиться розробка та впровадження локальних протоколів медичної допомоги, удосконалюються підходи до проведення клінічного аудиту [4–6]. Науковці ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС співпрацювали з Проектом ЄС “Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні”, брали участь у підготовці наказу МОЗ України від 03.11.2009 №798/25 “Уніфікована методика з розробки клінічних настанов, медичних стандартів, уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги, локальних протоколів медичної допомоги (клінічних маршрутів пацієнтів) на закладах доказової медицини” (частина друга). Серед протоколів, які були розроблені з використанням стандартизованої методики, – Локальний протокол надання медичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію. При розробці протоколу вперше в Україні були розроблені та запроваджені уніфіковані карти стратифікації ризику, виявлення та моніторингу факторів ризику [8].

Розвиток стаціонарозамінних технологій – один з перспективних напрямків підвищення якості медичної допомоги. Медико-організаційні можливості та економічні переваги цих організаційних форм переконливо доведено світовою медичною практикою [9]. Публікації в світовій літературі свідчать про те, що на етапі амбулаторної ланки можна виконувати до 40% планових хірургічних втручань, у тому числі холецистектомію, герніопластику, флєбектомію, ряд операцій у пацієнтів з гінекологічними захворюваннями та захворюваннями ортопедичного профілю [1]. Основне завдання такого напрямку – підвищення оперативної активності в амбулаторно-поліклінічних умовах, зменшення строків госпіталізації хворих внаслідок використання малоінвазивних методик виконання операцій та впровадження нових форм надання медичної допомоги [2]. У 2007 р. вперше в Україні при ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС був створений та розпочав роботу хірургічний центр зі стаціонаром короткострокового перебування, де проводяться унікальні оперативні втручання з використанням ендоскопічних технологій, лазерного та радіохвильового скальпеля, аргоноплазмової коагуляції, ультразвукового літотриптера. Використання сучасних методик проведення хірургічних втручань в Центрі малоінвазивної хірургії дозволило підвищити якість та ефективність хірургічної допомоги. У 2009 р. виконано 1450 оперативних втручань, за 9 місяців 2010 р. – 1050, середній термін перебування в стаціонарі стано-

вить 1,5 дня. Центр малоінвазивної хірургії ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС – лідер серед подібних амбулаторних закладів в Україні.

Денний стаціонар терапевтичного профілю працює з 2002 р. і здійснює стацінарозамінне лікування пацієнтів за направленнями лікарів усіх терапевтичних спеціальностей. При наданні медичної допомоги використовуються сучасні стандартизовані підходи, що ґрунтуються на засадах доказової медицини. Постійно розширюється обсяг допомоги. За I півріччя 2010 р. в денному стаціонарі пройшли лікування 1172 пацієнти, середня тривалість лікування – 10,6 дня.

Рівень медичної допомоги значною мірою зумовлений кваліфікацією медичного персоналу. В Центрі підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою ДНУ “НПЦ ПКМ” ДУС започатковано впровадження комплексних програм тематичного удосконалення. Тематика циклів удосконалення формується відповідно до роботи установи як багатопрофільного науково-практичного центру профілактичного і клінічного спрямування. При формуванні змістового наповнення кожного циклу враховується типова програма МОЗ, але основна увага приділяється інноваційним досягненням за спеціальністю та менеджменту впровадження положень доказової медицини в клінічну практику. Відповідно до концепції безперервної професійної освіти започатковані різнотермінові програми підвищення кваліфікації – триденні цикли з невідкладної допомоги, тижневе стажування, двотижневі та місячні курси тематичного удосконалення з використанням елементів як формальної, так і неформальної освіти. Організація навчального процесу побудована таким чином, що кураторами циклів тематичного удосконалення є наукові співробітники та висококваліфіковані клініцисти, які висвітлюють практичні підходи до використання наукових розробок. Лекції та практичні заняття для лікарів та медсестер проводяться на базі практично всіх структурних підрозділів установи. Постійна і безпосередня співпраця клінічного, наукового і навчального підрозділів дозволяє застосовувати методологію наукового супроводу.

З 2006 р. успішно працює Навчально-тренувальний центр підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях. Центр отримав ліцензію МОН України і проводить підготовку та підвищення кваліфікації з надання невідкладної медичної допомоги в екстремальних ситуаціях для лікарів, молодших спеціалістів з медичною освітою та осіб, що не мають медичної освіти. На даний момент це перший і єдиний в Україні Центр, що був створений і повноцінно функціонує безпосередньо в структурі лікувально-профілактичного закладу. За 4,5 року у Центрі

пройшли підготовку 2675 осіб, із них 809 лікарів, 1486 молодших спеціалістів з медичною (фармацевтичною) освітою і 280 осіб без медичної освіти. Заняття відбуваються у вигляді зручних короткотривалих три- та дводенних інтенсивних циклів-тренінгів. Оснащення Центру найсучаснішими тренувальними манекенами компанії AMBU International дає можливість моделювання усіх основних невідкладних станів і відпрацювання практичних навичок з надання екстреної медичної допомоги при раптових захворюваннях, травмах, нещасних випадках та клінічній смерті. У навчальному процесі використовується найкращий вітчизняний та закордонний досвід організації проведення навчання: введені ролі ігри, сценарії-симуляції з відпрацюванням навичок на манекенах та за участю "акторів", що максимально наближають підготовку до роботи в реальних клінічних ситуаціях. Викладачі Центру – це висококваліфіковані практикуючі лікарі, що пройшли спеціальну підготовку для викладачів-інструкторів у Європі та Україні. Троє інструкторів-викладачів Навчально-тренувального центру (із п'яти по Україні) отримали дипломи інструкторів Європейської Ради Реанімації. Співробітники Навчально-тренувального центру три роки поспіль беруть участь у суддівстві міжнародних змагань бригад швидкої допомоги та медицини катастроф. Разом з представниками Польської Ради Реанімації вони організують та проводять в Україні науково-практичні семінари, за сприяння Європейської та Польської Ради Реанімації формують групи українських фахівців для навчання сучасним стандартам надання реанімаційної допомоги у Польщі (м. Краків). У квітні 2010 р. створена за ініціативи прем'єр-міністра України комісія МОЗ України рекомендувала використовувати досвід підготовки з невідкладної медичної допомоги в екстремальних ситуаціях Навчально-тренувального центру ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС як зразок для впровадження у інших лікувально-профілактичних закладах України.

Подальший розвиток програми підвищення якості амбулаторної медичної допомоги в ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС передбачає:

- удосконалення наукового супроводу впровадження інноваційних технологій та програм діагностики і лікування хірургічної та терапевтичної патології;
- наукову розробку та впровадження комплексної програми "Профілактика", яка включає організаційні заходи підвищення поінформованості лікарів та пацієнтів та інформаційне забезпечення її виконання (розробка посібників, методичних рекомендацій для лікарів; створення

системи заходів щодо підвищення обізнаності пацієнтів з проблем профілактичної медицини – посібник для пацієнтів "Абетка Вашого здоров'я", методичні розробки науково-популярних лекцій для пацієнтів);

- оптимізацію заходів диспансеризації (розробка "Положення про диспансеризацію" з урахуванням вимог доказової медицини);
- організацію лікарської амбулаторії на засадах загальної практики/сімейної медицини;
- удосконалення постійної професійної освіти лікарів і медичних сестер;
- розширення міжнародного співробітництва.

Висновки

1. В ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС реалізується комплексна програма з підвищення якості надання медичної допомоги, яка передбачає оптимізацію рівня медичної допомоги з точки зору ефективності, безпеки, раціонального використання ресурсів.

2. Удосконалення амбулаторної медичної допомоги в ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС пов'язане з впровадженням інноваційних методик, які відповідають вимогам доказової медицини, та стаціонарозамінних технологій. Запроваджена комп'ютерна інформаційна система, яка позитивно впливає на якість лікувально-діагностичного процесу.

3. Робота наукового підрозділу спрямована на підвищення якості медичної допомоги. Особлива увага приділяється методології практичного використання наукових досліджень, які відповідають критеріям доказової медицини.

4. Розвиток стаціонарозамінних технологій дозволив організувати роботу хірургічного стаціонару короткострокового перебування відповідно до стандартів світової медицини. Центр малоінвазивної хірургії ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС – лідер серед відповідних амбулаторних закладів в Україні.

5. В ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС вперше в Україні створено і повноцінно функціонує у структурі лікувально-профілактичного закладу Навчально-тренувальний центр підготовки з надання медичної допомоги в екстремальних ситуаціях та Центр підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою.

Перспективний розвиток ДНУ "НПЦ ПКМ" ДУС, як першого в Україні наукового закладу профілактичного спрямування, передбачає наукову розробку та впровадження комплексної програми "Профілактика", яка включає методичний супровід, організаційні заходи та інформаційне забезпечення розвитку первинної профілактики та впровадження здорового стилю життя на індивідуальному та колективному рівнях.

Список літератури

1. Адамян А. А. Особенности хирургического лечения в центре амбулаторной хирургии / А. А. Адамян, Р. Х. Магоматов, А. А. Кутин // *Анналы пластической, реконструктивной и эстетической хирургии*. – 2007. – № 1 – С. 80–83.
2. Воробьев В. В. Стационарзамещающая медицинская помощь в хирургии / В. В. Воробьев // *Амбулаторная хирургия*. – 2009. – № 3–4. – С. 6–8.
3. *Глоссарий*. Россия – США. – 1991. – 61 с.
4. Дячук Д. Д. Досвід розробки локального клінічного протоколу з надання медичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію / Д. Д. Дячук, М. М. Чумаченко, Г. З. Мороз, І. М. Гідзинська // *Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України*. – 2009. – № 2. – С. 63–67.
5. Дячук Д. Д. Методичні підходи до впровадження локальних клінічних протоколів в амбулаторно-поліклінічну практику / Д. Д. Дячук, М. М. Чумаченко, Г. З. Мороз, І. М. Гідзинська // *Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України*. – 2009. – № 3. – С. 66–71.
6. Дячук Д. Д. Наукове обґрунтування вибору індикаторів якості надання медичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію / Д. Д. Дячук, Г. З. Мороз, І. М. Гідзинська // *Вісн. соц. гігієни та орг. охорони здоров'я України*. – 2010. – № 1. – С. 55–59.
7. *Медичні стандарти первинної і вторинної медичної допомоги населенню / за заг. ред. Г. Росс, О. М. Новічкова, А. В. Степаненко, Д. В. Варивончик; NICARE*. – К., 2006. – 238 с.
8. Мороз Г. З. Розробка та впровадження локального протоколу медичної допомоги хворим на артеріальну гіпертензію / Г. З. Мороз, І. М. Гідзинська, І. Ю. Лисенко [та ін.] // *Укр. кардіолог. журн.* – 2010. – Дод. 2 : Матеріали XI Нац. конгр. кардіологів України. – С. 29.
9. *Первичная медико-санитарная помощь: сегодня актуальнее, чем когда-либо : Всемирный доклад о состоянии здравоохранения в мире, 2008 г.* – Женева : ВОЗ, 2008. – 125 с.
10. Про затвердження Концепції управління якістю медичної допомоги у галузі охорони здоров'я в Україні на період до 2010 року : наказ МОЗ України № 166 від 31.03.2008. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.
11. Про затвердження нормативів надання медичної допомоги та показників якості медичної допомоги : наказ МОЗ України № 507 від 28.12.2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua>. – Назва з екрану.
12. Burgers J. S. Towards evidence-based clinical practice: an international survey of 18 clinical guideline Programs / J. S. Burgers // *International Journal for Quality in Health Care*. – 2003. – Vol. 15, № 1. – P. 31–45.
13. Krumholz H. M. Standards for measures used for public reporting of efficiency in health care. A scientific statement from the American heart association interdisciplinary council on quality of care and outcomes research and the American college of cardiology foundation / H. M. Krumholz, P. S. Keenan, J. E. Brush [et al.] // *Circulation*. – 2008. – Vol. 118. – P. 1185–1193.

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА АМБУЛАТОРНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПОМОЩИ (НА ПРИМЕРЕ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОГО ЦЕНТРА ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ И КЛИНИЧЕСКОЙ МЕДИЦИНЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ДЕЛАМИ)

Д. Д. Дячук (Київ)

Повышение качества медицинской помощи в Научно-практическом центре профилактической и клинической медицины Государственного управления делами связано с проведением комплекса медико-организационных мероприятий: организацией научного подразделения, внедрением информационных технологий, развитием хирургического стационара краткосрочного пребывания, организацией Учебно-тренировочного центра подготовки по оказанию медицинской помощи в экстремальных ситуациях и Центра повышения квалификации врачей и младших специалистов с медицинским образованием.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: качество медицинской помощи, медико-организационные мероприятия, амбулаторная помощь.

PRACTICAL ASPECTS OF INCREASE QUALITY OF AMBULATORY MEDICAL CARE (ON THE EXPERIENCE OF "RESEARCH AND PRACTICAL CENTER OF PREVENTIVE AND CLINICAL MEDICINE" STATE ADMINISTRATIVE DEPARTMENT)

D. D. Dyachuk (Kyiv)

Improving the quality of medical care at the Scientific and Practical Center of Preventive and Clinical Medicine, the State Administration is concerned with the introduction of complex medical and organizational measures: organization of a scientific division of information technology, development of short-stay surgical hospital, the organization of a Training center for training of medical assistance in emergencies and Center of excellence junior doctors and specialist nurses.

KEY WORDS: quality of medical care, medical and organizational measures, ambulatory care.

Рецензент: д. наук з держ. упр. Н.П. Ярош